

Kansallinen elektroninen kirjasto, FinELib

Katsaus vuoden 2002 toimintaan

Kansallisen elektronisen kirjaston, FinELibin, toiminnan tavoitteena on kehittää ja tukea tutkimuksen ja oppimisen kansallista infrastruktuuria omalla toimialallaan. Toimintatavaksi valittu yhteistyömalli on havaittu hyväksi ja se myös lisää kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä.

Kauaskantoisimmat hankkeet vuonna 2002 olivat FinELibin kansainvälinen arviointi, kansallisen tiedonhakuportaalin ohjelmiston valinta ja konsortion sisäisen kustannustenjakomallin kehittäminen. Lisäksi voi mainita erityisen panostuksen henkilöstön kehittämiseen. Kaikki toteutetut hankkeet vaikuttavat ja ohjaavat FinELibin toimintaa tulevina vuosina ja samalla myös vakiinnuttavat FinELibin asemaa keskeisenä tutkijan ja oppijan tietoverkkopalvelujen tarjoajana.

KANSALLISEN ELEKTRONISEN KIRJASTON TOIMINNAN VAIKUTTAJUUS

TOIMINTA	KANSALLINEN VAIKUTTAJUUS
Elektronisen aineiston keskitetty hankinta E-lehdetTietokannatSanakirjat, hakuteoksetE-kirjat	Tutkimus- ja oppimisedellytysten parantuminenTutkimuksen kilpailukyvyyn kasvuAineistojen saatavuuden parantuminen koko maassaKustannustehokkuus
E-aineistojen käyttömahdollisuuksien parantaminen Kansallinen tiedonhakuportaali	Verkkoaineistojen käytön kasvu ja käytettävyyden parantuminenTyön säästö tutkimuskirjallisuuden hankinnassaTiedonseurannan tehostuminen
Konsortio toimintamallina 107 jäsentäYliopistot, amk:t, kaikki yleiset kirjastot, 35 tutkimuslaitostaYhteiset toimintaperiaatteet	Yhteistyö yli sektorirajojen lisääntynytYhteistyö muiden konsortioiden kanssa aktiivistaYhteistyö konsortioiden yhteenliittymissä käynnistynytVaikutusmahdollisuuksien lisääntyminen
Kansallisen palveluyksikön muodostaminen	Suuri neuvotteluvoimaHyvät sopimuksetKansainvälisen kehityksen seuranta ja siihen liittyvä tiedonvälitys
Käyttäjäpalautteen keruu Kyselyt 1998 alkaen1739 vastausta (2002)Opinnäytetöitä työn alla	Verkon sisältöpalvelujen kehittäminen asiakaslähtöisesti

1. Elektronisen aineiston hankinnan vakiinnuttaminen kansallisena palveluna

Opetusministeriön asettama työryhmä on vuoden 2002 aikana valmistellut kansalliskirjaston

toimialan laajentamista. Kansalliskirjastoa kehitetään seuraavalla tulossopimuskaudella koko kirjastoverkon palveluorganisaatioksi. FinELibin toiminta antaa toimivan konsortio- ja palvelusopimuksiin perustuvan mallin laajennettaessa kansalliskirjastopalveluja kirjastoverkon eri sektoreille.

Vuoden 2003 alussa [FinELib-konsortioon](#) kuuluu 107 organisaatiota. Kaikki yleiset kirjastot kuuluvat palvelun piiriin. Yleisten kirjastojen lukumäärä on laskettu maakuntakirjastojen mukaan, ei kunnankirjastojen lukumäärän mukaan. Konsortio onkin kansainvälisessä vertailussa juuri sen vuoksi erikoinen, että siihen kuuluvat tiedesektorin lisäksi myös yleiset kirjastot.

Kansalliskirjaston FinELib-henkilöstö on toimintavuoden aikana osallistunut konsortion jäsensektoreiden toimielinten kokouksiin, kuten yliopistokirjastojen ja ammattikorkeakoulukirjastojen johtajien kokouksiin, yleisten kirjastojen keskuskirjaston sekä tutkimuslaitoskirjastojen työryhmän kokouksiin.

Kansallisen elektronisen kirjaston liikevaihto vuonna 2002 oli 9,3 miljoonaa euroa. Summa sisältää keskitetyn rahoituksen ja organisaatioiden omarahoitusosuuden. FinELib-henkilöstön määrä kasvoi vuoden alussa kahdella työntekijällä: suunnittelijalla ja taloussihteerillä. Henkilöstön määrä oli vuonna 2002 6 htv. Kolme suunnittelijaa rahoitettiin yliopistojen keskitetyllä rahoituksella ja yksi ammattikorkeakoulujen budjetista ja kaksi maksullisen palvelun tuloilla. Työntekijöistä kolme kuuluu vakituiseen henkilökuntaan. Henkilöstön kehittäminen oli toimintavuoden aikana aktiivista. Henkilöstölle järjestettiin koulutusta koulutustarvekartoituksen pohjalta (mm. lisensoinnin englanti, sopimusjuridiikka ja lisensointi, kirjastokentän tuntemus, TICER kesäkoulu). Suuri osa tästä koulutuksesta tarjottiin myös FinELib-konsortion jäsenille.

Taulukko 1. FinELibin toimintaa kuvaavia tunnuslukuja

TUNNUSLUKUJA	
Elektronisten tiedonlähteiden hankinta & käyttö • 8400 elektronista aikakauslehteä lisensoitu • 120 viitetietokantaa • sanakirjoja • hakuteoksia • 2 miljoonaa haettua artikkelia • 13 miljoonaa tiedonhakua	Kehittämistyö • kansallinen tiedonhakuportaali
Koulutus ja markkinointi • viestintäsuunnitelma • aineistoesite • artikkelit (11), esitelmät (24), konsultoinnit (2) • koulutustilaisuudet (43 kpl, 1288 osallistujaa) • www-tiedote • käyttäjäkyselyt (1739 vastausta) • markkinointikysely	Yhteistyö • kansallinen ○ 107 konsortion jäsentä ○ OPM ○ virtuaaliyliopisto • pohjoismainen • kansainvälinen ○ ICOLC, E-ICOLC ○ SPARC, SPARC Europe ○ eIFL

2. Kansallisen elektronisen kirjaston arviointi

Kansallisen elektronisen kirjaston toiminta on arvioitu toimintavuoden aikana. Korkeakoulujen

arviointineuvosto koordinoi arvioinnin ja se rahoitettiin opetusministeriön ja kansalliskirjaston yhteisrahoituksella. Arviointi käsitti itsearviointin sekä ulkoisen arvioinnin. Itsearviointiin osallistui FinELib-konsortion 15 jäsenkirjastoa sekä FinELib. Ulkoiseen arviointiryhmään kuului 7 jäsentä, joista kaksi oli ulkomaisia asiantuntijoita. [FinELibin itsearviointiaineisto](#) on käytettävissä FinELib-sivustolta.

Arviointipaneeli kuuli opetusministeriön ja konsortion jäsenkirjastojen henkilökuntaa, FinELibin ohjausryhmän entistä ja nykyistä puheenjohtajaa sekä kansalliskirjaston henkilökuntaa. Arviointiraportti julkaistaan keväällä 2003 ja silloin järjestetään myös arviointiseminaari.

Taulukko 2. SWOT-analyysi FinELibin nykytilanteesta (osa itsearviointiaineistoa)

VAHVUUDET • kattava aineistovalikoima • vahva neuvotteluvoima • keskitetty päätöksenteko • läpinäkyvyys • avoin viestintä • asiakaslähtöisyys • motivoitunut henkilökunta	HEIKKOUEDET • aineistojen heikko käytettävyys (portaalin puute) • humanististen tieteiden ja yhteiskuntatieteiden aineiston vähäisyys • kotimaisten aineistojen puute
MAHDOLLISUUDET • tutkimuksen kilpailukyvyyn kasvu • tuotekehittelyn lisääntyvät mahdollisuudet • uudet hinnoittelumallit • uudet julkaisukäytännöt • tietotekniikan nopea kehittyminen • työvoiman säästöt kirjastoissa	UHAT • muutokset rahoituksessa • raskasliikkeisyys (suuri konsortio) • markkinoiden kehityksestä johtuvat riskit vaikeita ennakoita • uudet hinnoittelumallit • sidosryhmien muutostenhallintakyky vaihtelee

Arviointipaneelin välitön palaute kansalliskirjastolle oli erittäin myönteinen. Arviointiryhmälle oli muodostunut se käsitys, että kansallisen elektronisen kirjaston palvelut vastaavat hyvin jäsenorganisaatioiden tarpeita ja tulevaisuusvisioita. Käyttäjäkunta on palveluun tyytyväinen ja yhteistyöhön perustuva toimintamalli on hyvä. Arviointipaneelin mielestä FinELib on luonut uutta e-kulttuuria Suomessa. Myös FinELib-henkilöstön motivoituneisuus työhön sai kiitosta. Arviointiryhmä kiinnitti huomiota pitkän aikajänteen strategian puutteeseen, työnjakokysymyksiin jäsenkirjastojen ja FinELibin kesken sekä rahoitusjärjestelmän epäselvyyteen.

3. Elektronisen aineiston hankinta jäsenorganisaatioille ja käytön trendit

Elektronisen aineiston hankinta on ollut vilkasta vuoden 2002 aikana. Aineistohankinnat on ryhmitelty kolmeen ryhmään: aineistokonsortioiden laajennuksiin, aineistojen uudistuksiin ja uusien aineistojen hankintaan. Hankinnat on aikataulutettu eri tavoin. Konsortion laajennukset hoidettiin vuonna 2002 ennen kesälomakautta ja tämä järjestely onnistui hyvin, joten menettelyä jatketaan.

Vanhoja sopimuksia on uudistettu loppusyksyn aikana 22 kappaletta. Uusia sopimuksia solmittiin 6 kappaletta, tämän lisäksi joidenkin sopimusten tietokantavalikoimaa laajennetaan (Taulukko 3). Uusien aineistojen joukossa on myös ns. pienten tieteenalojen aineistoja (teologia, taideaineet). Hankintaa pienille konsortioille on tehty kokeilumielessä ja kokeilun pohjalta laaditaan asiaa koskevat toimintaperiaatteet alkuvuodesta 2003.

Taulukko 3. Elektronisen aineiston hankinta vuonna 2002

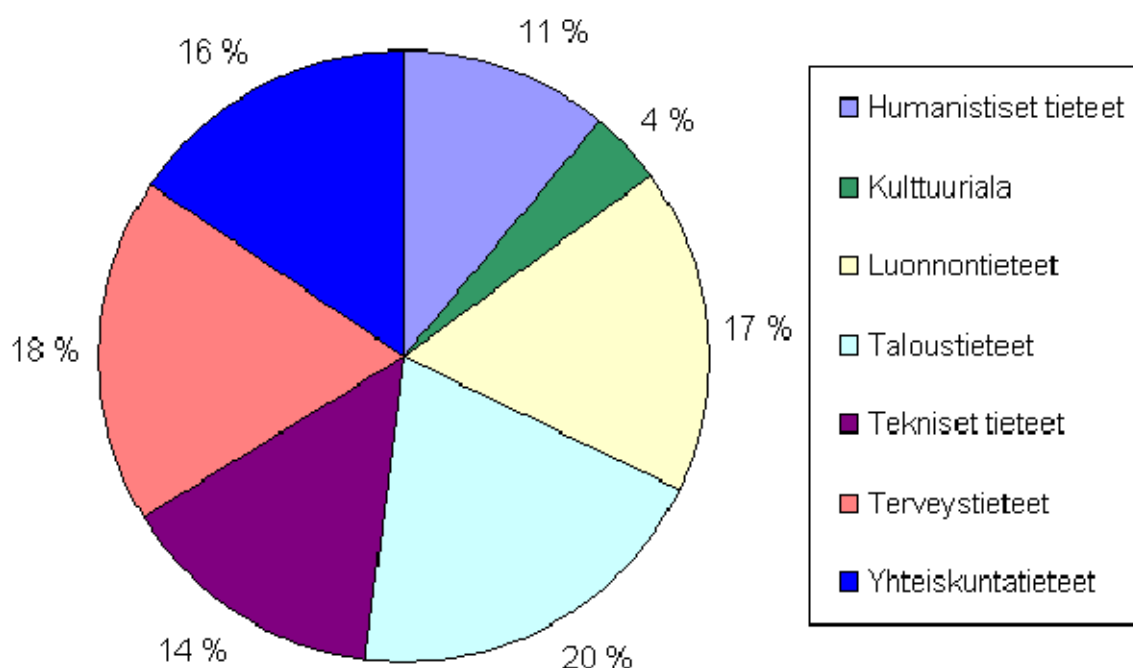
Uudet sopimukset vuoden 2003 alusta	Sopimusten uudistaminen 2002
• Design and Applied Arts Index (DAAI) • EBSCO: ○ Academic Search Premier ○ ATLA/ATLAS ○ Business Source Premier ○ MasterFILE Premier ○ MasterFILE Elite ○ World Magazine Bank • Encyclopedia Britannica Online • OVID: FIAF International Film Archive • Oxford Reference Online • SourceOECD	• ABC-CLIO • America Chemical Society (ACS) • ACM (Association for Computing Machinery) • Annual Reviews • Bowker: Global Books in Print • Bowker: Ulrich's International Periodicals Directory • CA: SciFinder Scholar • Compendex & Ei Village • EBSCO: ○ Academic Search Elite ○ Business Source Elite ○ Econlit • ELEKTRA • Elsevier ○ ScienceDirect ○ Academic Press • Emerald Library • HighWire • IEL • ISI Web of Science: takautuva aineisto • JSTOR • NATURE • OVID-tietokannat • Science Online • SilverPlatter ○ BIOSIS ○ CAB ○ INSPEC ○ MLA • Springer: LINK • Wilson Art
Konsortioiden laajennukset 2002	
• ABI Inform • CSA • CSA: PsycInfo • EDILEX • Elsevier: Science Direct • Grove Dictionary of Art • Grove Dictionary of Music and Musicians • Helecon: MIX • Helecon: SCIMA • IIMP • ISI Web of Science • NetMOT • Oxford English Dictionary	

Asiantuntijaryhmiltä saadun palautteen perusteella aineistotarjonta erityisesti tekniikan, terveystieteiden ja luonnontieteiden alueella on varsin hyvä. Tulevaisuudessa onkin pohdittava keskitetyn hankintayksikön roolia elektronisten kirjojen ja oppimateriaalien hankkijana sekä uusien palvelujen toteuttajana.

Vuoden 2002 aikana selvitettiin FinELibin kokotekstilehtien jakautuminen eri tieteenaloille (Kuva 1.). Lehtinimekkeiden jakautuminen eri tieteenaloille on yllättävän tasaista. Ns. kovien tieteiden nimekkeitä on 49% tarjonnasta. Mikäli vertailussa olisivat mukana myös viitetietokannat kokonaiskuva saattaisi hieman muuttua, koska ns. kovien tieteiden alueelle on hankittu varsin paljon alojen keskeisiä tietokantoja.

Kuva 1. FinELibin kokotekstilehtinimekkeiden jakautuminen tieteenaloittain

FinELibin kokotekstilehtien jakautuminen tieteenaloittain

Tieteentalat on jaettu asiantuntijaryhmien alojen mukaisesti.
Kokotekstilehtien tieteenalat on selvitetty kustantajilta kyselemällä.

Yleisillä kirjastoilla oli vuonna 2002 ensimmäistä kertaa mahdollisuus ehdottaa aineistoja lisensoitavaksi ilman rajoitusta yliopistojen aineistovalikoimaan. Ehdotuksia hankittaviksi aineistoiksi saatiin runsaasti ja niiden lisensoimiseksi yleisten kirjastojen käyttöön nähtiin huomattavan paljon vaivaa. Valtaosa ehdotuksista koski kotimaisia aineistoja. Kotimaiset tiedontuottajat ovat kuitenkin niin pieniä, etteivät ne voi nopeasti sopeuttaa palveluaan tai käytänteitään suuren asiakkaan tarpeisiin. Lähes kaikki kotimaisten aineistojen neuvottelut kariutuivat joko palvelun tarjoajan tietoteknisiin rajoituksiin (ei mahdollisuutta www-palveluun tai IP-tunnistukseen) tai sopimuksellisiin seikkoihin (ei ratkaisua pitkäaikaiskäyttöön).

FinELibin keskeinen rooli voikin jatkossa olla aineistohankinnan ohella kotimaisten tiedontuottajien rohkaiseminen ja painostaminen vaadittujen kriteereiden toteuttamiseen. Vastineeksi palveluntarjoajat voivat asioida yhden neuvottelupisteen kanssa, joka edustaa suurta asiakasjoukkoa.

Elektronisen aineiston hankinta ja tarjonta yleisten kirjastojen asiakaskunnalle on vasta alussa (Taulukko 4). Olisi tarkkaan pohdittava minkä tyyppinen aineisto parhaiten soveltuisi tälle sektorille, sekä onko markkinoilla tällä hetkellä tarjolla tarvittavaa aineistoa. Mikäli sellaista ei ole, sitä voitaisiin mahdollisesti tuottaa digitoimalla.

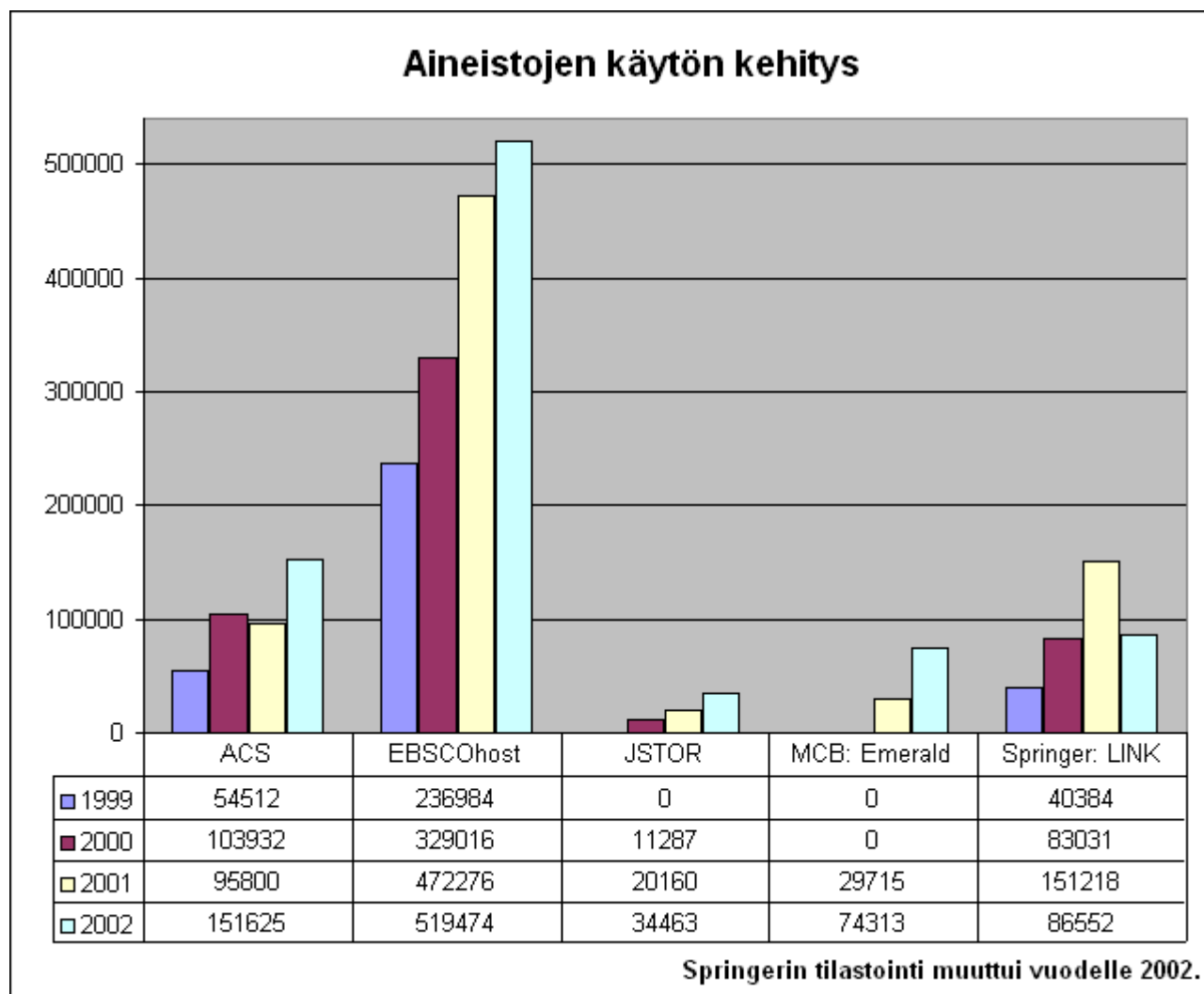
Taulukko 4. Yleisten kirjastojen käytössä olevat FinELib-aineistot v. 2003 alussa

AINEISTO	KIRJASTO
EBSCO	14 maakuntakirjastoa
Edilex	3 maakuntakirjastoa
Encyclopedia Britannica	2 maakuntakirjastoa
Global Books in Print	3 maakuntakirjastoa
Grove	12 maakuntakirjastoa

• Dictionary of Art • Dictionary of Music and Musicians	• 4 maakuntakirjastoa • 11 maakuntakirjastoa
HELECON • FINP • MIX	3 maakuntakirjastoa • 2 maakuntakirjastoa • 1 maakuntakirjasto
NetMOT-sanakirjasto	6 maakuntakirjastoa
NetMOT-erikoissanastot	3 maakuntakirjastoa
Ulrich's Periodicals Directory	2 maakuntakirjastoa

FinELib on koonnut tietoa aineistojen käytöstä vuodesta 1999 lähtien. Käytön seuranta on strategisesti tärkeää, koska viime kädessä aineistojen käyttö kuvastaa sen merkittävyyttä käyttäjäkunnalle. Elektronisten aineistojen käyttö kasvaa jatkuvasti (Kuva 2). Oheisessa pylväsdiagrammissa on nähtävissä viiden erityyppisen aineiston käytön kehitys. Springer-aineistoa lukuunottamatta kaikki käyttöluvut ovat selvässä kasvussa. Springerin käyttölukujen pieneneminen johtunee tilastointijärjestelmän muutoksesta.

Kuva 2. Aineistoista tulostettujen artikkelien kehitys vuosina 1999-2002

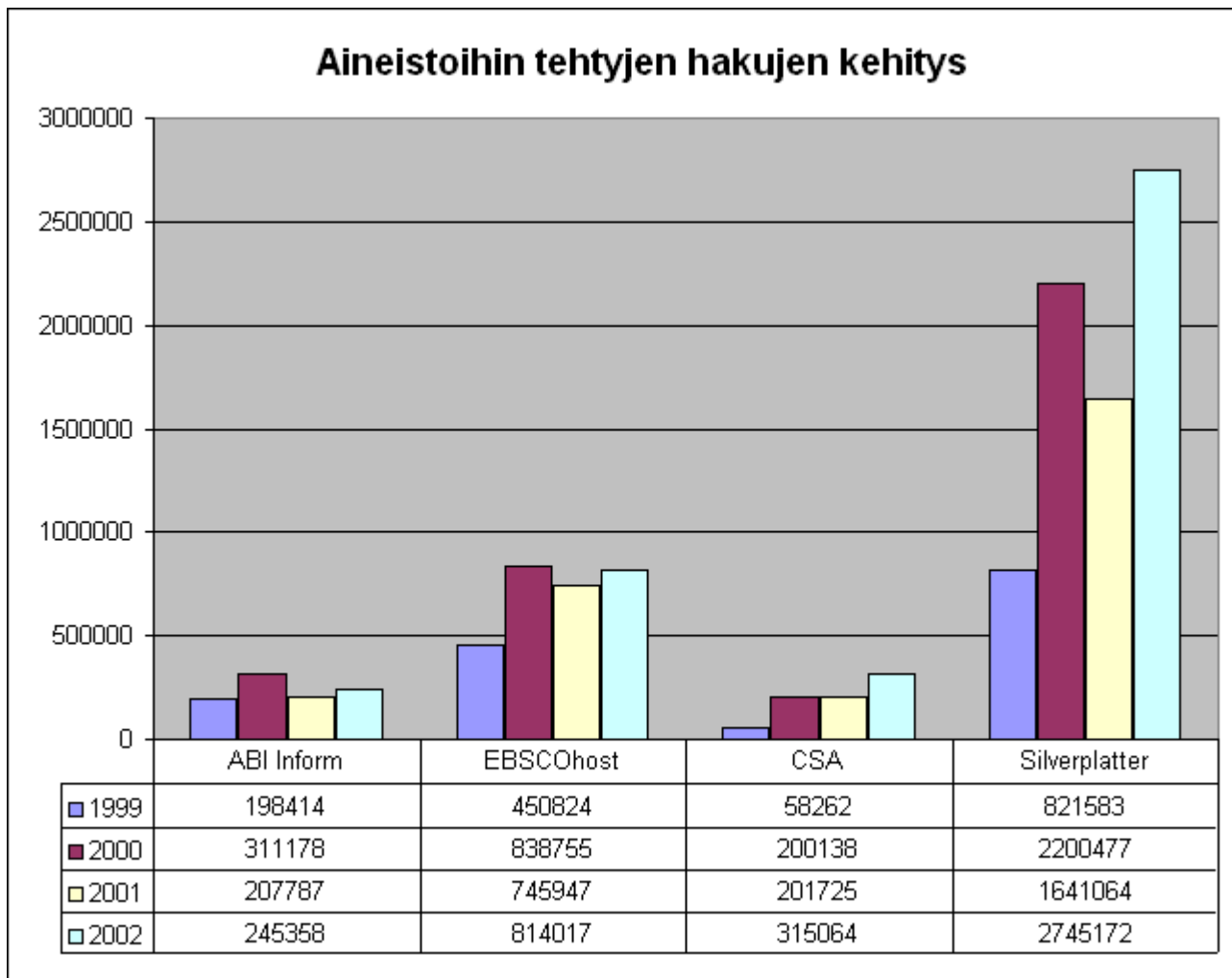

Tiedonhakujen lukumäärää on esitetty oheisessa kuvassa (Kuva 3). On muistettava, että eri palvelujen tilastoluvut eivät välttämättä ole keskenään vertailukelpoisia erilaisten tilastointikriteerien vuoksi, mutta käyttöluvut yksittäisessä palvelussa kuvaavat trendiä.

Tulostettujen artikkelien kokonaismäärä vuonna 2002 oli n. 2 miljoonaa ja tiedonhakujen määrä oli n. 13 miljoonaa. Vuonna 2002 saatiin ensimmäistä kertaa tilastotieto NetMOT-sanakirjaston käytöstä. NetMOT on ehdottomasti eniten käytetty tietoresurssi FinELibin aineistotarjonnassa: tiedonhakuja oli noin 7,2 miljoonaa.

Aineistovalikoimassa on kuitenkin aineistoja, joiden käyttöluvut ovat huomattavan alhaisia. Aineistot painottuvat humanistisiin tieteisiin. Syyt vähäiseen käyttöön olisi selvitettävä, jotta voitaisiin tehdä jatkossa oikeat johtopäätökset tarvittavista toimenpiteistä.

Kuva 3. Tiedonhakujen lukumäärän kehitys.

4. FinELib-konsortion kustannustenjakomallin kehittäminen ja yliopistojen keskitetyn rahoituksen jakomallin uudistus

FinELib-konsortion sisäinen kustannustenjako on perustunut pääsääntöisesti kustantajien antamaan hinnoitteluun. Erityisesti painettujen lehtien tilauskantaan perustuva hinnoittelu on osoittautunut ongelmalliseksi. Sellaiset organisaatiot, joilla sopimusta solmittaessa on ollut paljon painettujen lehtien tilauksia, maksavat jatkuvasti korkean hinnan aineistoista, vaikka aineistojen käyttöaste tai merkittävyys organisaatioille olisi muuttunut konsortion perustamisen jälkeen. Toisaalta, joillakin organisaatioilla painettujen lehtien tilauksia on ollut hyvin vähän, mutta elektronisen aineiston käyttö on vilkasta. Alhaisin hinta, jolla aineiston on voinut saada käyttöönsä, on tällä hetkellä joissakin sopimuksissa niin pieni, ettei se korreloi

aineiston käytön tai merkittävyyden kanssa.

Kustannustenjaon pohdinta ja uusien jakomallien kehittäminen on lähtenyt liikkeelle konsortion aloitteesta. Keväällä 2002 koottiin yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja tutkimuslaitosten edustajista työryhmä, jonka tehtävänä oli laatia esitys konsortion sisäisen kustannustenjaon periaatteista ja yliopistojen keskitetyn rahoituksen jakoperiaatteista. Työryhmä sai esityksensä valmiiksi loppukeväältä 2002. Esitystä on käsitelty kesän aikana yliopistokirjastojen johtajien kokouksessa, tutkimuslaitosten edustajista kootussa ryhmässä sekä ammattikorkeakoulujen kirjastoyhteistyökonsortion (AMKIT) kokouksessa.

Yliopistokirjastot, ammattikorkeakoulujen kirjastot sekä tutkimuslaitosten kirjastot ovat hyväksyneet konsortion sisäistä kustannustenjakoa koskevat periaatteet. Tiivistelmä periaatteista ohessa. Yliopistokirjastot hyväksyivät myös keskitetyn rahoituksen jakoperiaatteiden muutosesityksen.

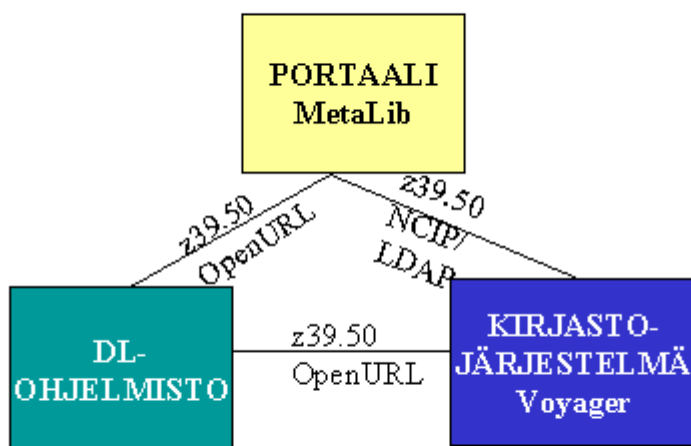
Konsortion sisäiset kustannustenjakoperiaatteet ovat nousseet vahvasti esille eurooppalaisten kirjastokonsortioiden kokouksissa. Pohjoismaisella tasolla kysymyksestä on keskusteltu vilkkaasti vuoden 2002 aikana ja aiheesta on valmisteilla eri maiden kokemuksia kartoittava kansainvälinen artikkeli. Kustannustenjakomallien periaatteita voitaneen soveltaa myös kaupallisten kustantajien hinnoittelumallien pohjana. Esimerkiksi Cambridge Scientific Abstracts (CSA) aloittaa kokotekstilehtien julkaisemisen vuonna 2003 ja on osoittanut kiinnostusta Suomen kehittämää hinnoittelumallia kohtaan.

5. Kansallisen tiedonhakuportaalin valinta

Kirjastoverkon palvelut tulevat lähivuosina rakentumaan kolmen elementin varaan, joita ovat integroitu kirjastojärjestelmä, portaaliohjelmisto ja digitaalisen aineiston hallintajärjestelmä, DOMS (Kuva 4.). Ohjelmistot ovat keskenään yhteensopivia siten, että tiedonhaku on mahdollisimman joustavaa.

Kansallisesta tiedonhakuportaalista kehitetään elektronisen kirjaston palvelutiski, "one-stop-shop" -palvelu, jonka kautta heterogeeniset elektroniset aineistot ovat haettavissa vaivattomasti. Portaali tehostaa ja helpottaa tutkijoiden, opiskelijoiden ja muiden tiedontarvitsijoiden tiedonsaantia merkittävästi ja parantaa tutkimus- ja oppimisedellytyksiä Suomessa.

Kuva 4. Kirjastoverkon palvelurakenteen peruselementit

Portaali-ohjelmiston valinta on tehty EU-kilpailutusmenettelyn kautta. Päätöksenteossa on kuultu hankkeen projekti- ja johtoryhmää sekä yliopistokirjastojen johtajia. Kaikkien ryhmien kannanotot olivat samansuuntaisia ja kansalliskirjaston ylikirjastonhoitaja teki ohjelmiston hankintapäätöksen 5.11.2002 ja sopimus allekirjoitettiin 13.12.2002. Tiedonhakuportaali toteutetaan Ex Libris -ohjelmistotalon MetaLib-ohjelmistolla.

Portaali toteutetaan ensimmäisessä vaiheessa yliopistoille ja sen tietosisältö alkuvaiheessa koostuu FinELibin lisensioimasta aineistosta, yhteisluettelotietokannoista ja kirjastoluetteloista. Myöhemmissä vaiheissa sekä kohderyhmiä että aineistovalikoimaa voidaan laajentaa.

6. Kansallinen ja kansainvälinen yhteistyö

Toimintavuoden aikana on kehitetty FinELib-konsortiolle suunnattuja palveluita mm. selkeyttämällä toimintatapoja, tarjoamalla koulutusta sekä tehostamalla tiedotusta. Toimintavuoden aikana tarjottiin poikkeuksellisen paljon koulutusta konsortion jäsenille. Koulutustilaisuuksia järjestettiin 43 kappaletta ja niihin osallistui 1288 henkilöä. FinELibin [viestintäsuunnitelma](#) valmistui loppuvuodesta 2002 ja osana tiedotuksen tehostamista julkaistiin 1. [www-tiedote](#) FinELib-asioista marraskuussa 2002. Www-tiedote julkaistaan jatkossa 4-6 kertaa vuodessa.

Vuoden 2002 aikana käynnistyi aktiivinen yhteistyö Suomen kolmen informaatiotutkimuksen laitoksen kanssa. FinELibin käyttäjätutkimusten aineistoa on tarjottu gradutöiden aiheiksi ja ilahduttavasti kolme opinnäytettä on työn alla. Kansalliskirjasto ja informaatiotutkimuksen laitokset järjestävät yhteistyössä kansainvälisen [DigiLib-konferenssin](#) syyskuussa 2003. Konferenssin valmistelutyö on alkanut vuonna 2002.

Kansainvälinen yhteistyö oli toimintavuonna hyvin vilkasta. Eryityisesti voi mainita yhteistyön ICOLCin (International Coalition of Library Consortia) ja vastaavan eurooppalaisen yhteenliittymän eICOLCin kanssa sekä yhteistyön eIFL-projektin kanssa. EIFL on Open Society Instituten (OSI) projekti, jossa tuetaan kehittyvien maiden elektronisen aineiston hankintaa ja konsortio toiminnan organisointia. Kansallisen elektronisen kirjaston asiantuntija on osallistunut eIFL-hankkeen ohjausryhmän toimintaan, luennoinut projektin järjestämissä konferensseissa sekä tarjonnut maksullisia konsulttipalveluita Virolle.

Liite 1. FinELib-aineistokonsortiot vuoden 2003 alussa

jäsenorganisaatioiden määrä vuoden 2003 alussa
 {jäsenorganisaatioiden määrä vuoden 2002 alussa}
 [jäsenorganisaatioiden määrä vuoden 2001 alussa]
 (jäsenorganisaatioiden määrä vuoden 2000 alussa)

AINESTO	KUVAUS	KONSORTIO
ABC-CLIO	- Historical Abstracts: Historian alan viitetietokanta. Viitteitä vuodesta 1960 lähtien. - America: History and Life: USA:n ja Kanadan historian viitetietokanta.	6 {13} [11] (11) Yliopistoja 5 {8} [9] Ammattikorkeakouluja 0 {3} [2] Tutkimuslaitos 1 {2}
ABI Inform: ProQuest Direct	Yli 1000 talousalan lehteä sekä viitetietokanta vuodesta 1971 alkaen.	30 {28} [28] (22) Yliopistoja 12 {11} [11] Ammattikorkeakouluja 18 {17} [17]
Academic Press: IDEAL SIIRTYI ELSEVIERIIN V. 2003 ALUSTA	175 elektronista lehteä pääasiassa luonnontieteiden, lääketieteen ja tekniikan alueilta vuodesta 1996 lähtien.	48 {46} [49] (51) Yliopistoja {15} [17] Ammattikorkeakouluja {22} [23] Tutkimuslaitoksia {9} [9]
ACM Digital Library	30 kokotekstilehteä ja viitetietokanta tietojenkäsittelyn alalta.	21 {17} Yliopistoja 14 {11} Ammattikorkeakouluja 6 {5} Tutkimuslaitos 1 {1}
ACS - American Chemical Society	34 kemian alan lehteä.	18 {17} [16] (19) Yliopistoja 10 {10} [10] Ammattikorkeakouluja 6 {5} [5] Tutkimuslaitoksia 2 {2} [1]
Annual Reviews	29 kokotekstilehteä lääke- ja luonnontieteiden sekä yhteiskuntatieteiden ja psykologian alalta vuodesta 1996 alkaen.	9 {10} [8] Yliopistoja 8 {8} [7] Ammattikorkeakouluja - {1} [1] Tutkimuslaitoksia 1 {1}
CA: SciFinder Scholar	Kemian alan aineistoa vuodesta 1967 alkaen.	9 {9} [9] Yliopistoja 9 {9} [9]
CSA - Cambridge Scientific Abstracts	Noin 60 eri alojen viitetietokantaa, viitteitä vuodesta 1972 alkaen.	44 {43} [48] (48) Yliopistoja 19 Ammattikorkeakouluja 25
CSA - Cambridge Scientific Abstracts: Lisätietokannat	- PAIS, Computer Abstr., LISA, IPA, GeoRef, ASSIA, PIRA, RAPRA, Political Sci. Abstr. - ArtBibliographies Modern: kattaa laajasti eri taiteenaloja. Viitteitä vuodesta 1974 lähtien. - PsycInfo.	31 {17} Yliopistoja 14 Ammattikorkeakouluja 9 Tutkimuslaitoksia 8
Compendex & Ei Village	Viitteitä 5000 kansainväliseen tekniikan alan lehteen sekä konferenssijulkaisuihin ja teknisiin raportteihin vuodesta 1970 alkaen. - PaperVillage2: viitetietokanta paperiteollisuuden alalta, jossa mm. 480000 artikkelitiivistelmää. - ChemVillage: kemian alan	19 {17} [17] Yliopistoja 5 {5} [5] Ammattikorkeakouluja 12 {10} [10] Tutkimuslaitoksia 2 {2} [2]

	viitetietokanta, jossa mm. 800000 artikkelitiivistelmää.	
Design and Applied Arts Index DAAI UUSI AINEISTO	Viitetietokanta, jossa 120000 viitettä muotoilun, arkkitehtuurin, käsityötaiteen ja valokuvataiteen alalta.	6 Yliopistoja 3 Ammattikorkeakouluja 3
EBSCO: EBSCOHost MUKANA UUSIA AINEISTOJA	Monitieteinen kokoteksti- ja viitetietokantapalvelu: - Academic Search Elite - Academic Search Premier - Business Source Elite - Business Source Premier - Econlit - ATLA/ATLAS - MasterFILE Elite - MasterFILE Premier - World Magazine Bank	75 {79} [79] (76) Yliopistoja 20 {20} [20] Ammattikorkeakouluja 31 {31} [31] Tutkimuslaitoksia 10 {7} [7] Yleisiä kirjastoja 14 {21}
EDILEX	Suomen lainsäädäntö.	44 {43} Yliopistoja 16 {16} Ammattikorkeakouluja 24 {22} Tutkimuslaitoksia 1 {2} Yleisiä kirjastoja 3 {3}
ELEKTRA	Yli 8000 artikkelia yli 30 kotimaisesta tieteellisestä aikakauslehdestä sekä useita kymmeniä väitöskirjoja.	16 Yliopistoja 16
Elsevier - Science Direct + Academic Press	Yli 1700 elektronista lehteä lääketieteen, tekniikan, maatalouden, luonnontieteiden, taiteiden ja humanististen tieteiden, psykologian ja sosiologian aloilta. Science Directin kautta nyt pääsy myös Academic Pressin lehtiin.	50 {36} Yliopistoja 17 {15} Ammattikorkeakouluja 22 {11} Tutkimuslaitoksia 11 {10}
Emerald Library	141 taloustieteiden, tekniikan ja yhteiskuntatieteiden lehteä.	42 {40} [35] (35) Yliopistoja 16 {15} [15] Ammattikorkeakouluja 23 {22} [18] Tutkimuslaitoksia 3 {3} [2]
Encyclopedia Britannica Online UUSI AINEISTO	32-osainen Encyclopedia Britannica -tietosanakirja.	17 Yliopistoja 13 Tutkimuslaitoksia 2 Yleisiä kirjastoja 2
Global Books in Print	Tiedot englanniksi julkaistuista kirjoista, videoista ja äänitteistä.	14 {11} Yliopistoja 9 {9} Ammattikorkeakoulu 1 {1} Tutkimuslaitos 1 Yleisiä kirjastoja 3 {1}
Grove Dictionary of Art & Music and Musicians	Musiikin ja taiteen hakuteokset. Sisältävät artikkeleita, viitetietoja, linkkejä musiikkiin ja kuviin.	40 {35} [23] Yliopistoja 10 {8} [7] Ammattikorkeakouluja 15 {14} [14] Tutkimuslaitoksia 3 {2} [2] Yleisiä kirjastoja 12 {11}
HELECON: FINP-, SCIMA-, MIX-tietokannat	- FINP: kotimaisia talousalan artikkeliviitteitä. - SCIMA: kansainvälisiä talousalan artikkeliviitteitä ja tiivistelmiä. - MIX: yhteistietokanta, jossa tiedot Helsingin	16 {13} [8] (7) Yliopistoja 10 {8} [8] (7) Ammattikorkeakouluja 3 {2} Yleisiä kirjastoja 3 {3}

	kauppakorkeakoulun kirjastoon hankituista kirjoista ja Helsingin kauppakorkeakoulun graduista sisällysluetteloinen sekä kotimaisissa talouselämän aikakauslehdissä ilmestyneiden artikkeleiden valikoitu seuranta.	
HighWire	29 kokotekstilehteä lääke- ja hoitotieteiden alalta.	7 {7} [7] (7) Yliopistoja 6 {6} [6] Tutkimuslaitos 1 {1} [1]
IEEE/IEE - IEL Online	140 kokotekstilehteä tekniikan alalta, artikkeleita vuodesta 1989 alkaen.	23 {21} [20] (15) Yliopistoja 8 {8} [7] Ammattikorkeakouluja 13 {12} [13] Tutkimuslaitoksia 2 {1}
IIMP - International Index to Music Periodicals	Musiikkialan keskeinen viitetietokanta. Mukana 61:n musiikkialan lehden kokotekstiaineisto; aineistoja vuodesta 1874 alkaen.	12 {10} [6] (6) Yliopistoja 5 {4} [4] Ammattikorkeakouluja 7 {6} [2]
ISI Databases	- Arts and Humanities Citation Index: viitetietokanta, johon indeksoidaan 1130 taide- ja humanistisen alan lehteä. - Science Citation Index Expanded: viitetietokanta, johon indeksoidaan 5900 luonnontieteiden alan lehteä. - Social Sciences Citation Index: viitetietokanta, johon indeksoidaan yli 1700 yhteiskunta- ja humanististen tieteiden lehteä.	18 {13} Yliopistoja 11 {10} Tutkimuslaitoksia 7 {3}
JSTOR	207 yhteiskuntatieteiden ja humanististen tieteiden lehteä lehden 1. vuosikerrasta alkaen.	18 {19} [11] (11) Yliopistoja 15 {16} [11] (11) Tutkimuslaitoksia 3 {3}
Nature	- Nature-lehti 1.6.1997 alkaen - 8 Nature Research -lehteä vuodesta 1998 (osa vuodesta 1999 tai 2000) alkaen - 6 Nature Reviews -lehteä - 2 hakuteosta	19 {18} Yliopistoja 11 {10} Ammattikorkeakouluja 1 {1} Tutkimuslaitoksia 7 {7}
NetMOT-perussanakirjat	- suomi-englanti-suomi. - suomi-ruotsi-suomi. - suomi-saksa-suomi. - suomi-ranska-suomi.	34 {32} [26] (20) (kertaosto) Yliopistoja 20 Tutkimuslaitoksia 8 Yleisiä kirjastoja 6
NetMOT - erikoisalojen sanakirjat	- elektroniikka ja tietotekniikka. - laki. - lääketiede. - tekniikka ja kauppa (ruotsi, englanti, saksa, ranska). - suomi-italia-suomi. - suomi-portugali-suomi. - suomi-espanja-suomi. - suomi-tanska-suomi. - suomi-venäjä-suomi.	11 {9} [3] (7) (kertaosto) Yliopistoja 8 Yleisiä kirjastoja 3
OED - Oxford English Dictionary	Oxford English Dictionary - sanakirjan 2. painos	45 {44} [44] Yliopistoja 19 {19} [19]

	verkkoversiona.	Ammattikorkeakouluja 16 {16} [16] Tutkimuslaitoksia 10 {9} [9]
Oxford Reference Online UUSI AINEISTO	Yli sadan sanakirjan ja hakuteoksen monitieteinen tietokanta.	10 Yliopistoja 8 Ammattikorkeakoulu 1 Tutkimuslaitos 1
OVID-tietokannat	Kolme viitetietokantaa (MEDLINE, CINAHL, EBMR) ja seitsemän kokotekstikoostetta lääke- ja hoitotieteiden aloilta.	31 {28} [28] (25) Yliopistoja 7 {5} [5] Ammattikorkeakouluja 23 {22} [22] Tutkimuslaitoksia 1 {1} [1]
PCI - Periodicals Contents Index	Humanististen, taide- ja kulttuurialojen sekä yhteiskuntatieteiden viitetietokanta vuosilta 1770-1990	81 {81} [81] (81) Yliopistoja 20 Ammattikorkeakouluja 30 Tutkimuslaitoksia 11 Yleisiä kirjastoja 21
Science	Science-lehti online-versiona: lääke- ja luonnontieteellisiä artikkeleita.	16 {19} [15] Yliopistoja 10 {11} [8] Ammattikorkeakouluja 2 {4} [4] Tutkimuslaitoksia 4 {4} [3]
Silver Platter: BA, BIOSIS, CAB, FIAF , INSPEC, MLA YKSI UUSI AINEISTO	- BA - biologia. - BIOSIS: luonnontieteet. - CAB: maatalous- ja metsätieteet. - FIAF International Film Archive : elokuva. - INSPEC: tekniikka. - MLA: kielitieteet ja kirjallisuus.	21 {20} [22] (22) Yliopistoja 13 {13} [13] Ammattikorkeakouluja 7 {6} [8] Tutkimuslaitos 1 {1} [1]
Springer Verlag: LINK	482 lehteä luonnontieteiden, lääketieteen ja tekniikan aloilta.	28 {34} [32] (45) Yliopistoja 12 {13} [12] Ammattikorkeakouluja 8 {13} [12] Tutkimuslaitoksia 8 {8} [8]
Source OECD UUSI AINEISTO	OECD:n tietokanta, jossa OECD:n kirjat, OECD:n tilastotietokannat sekä 24 aikakauslehteä.	7 Yliopistoja 4 Tutkimuslaitoksia 3
Ulrich's Periodicals Directory	Kausijulkaisuluettelo.	16 {16} [14] (14) Yliopistoja 13 {13} [14] Ammattikorkeakoulu 1 {1} Yleisiä kirjastoja 2 {1}
Wilson Art	111 kokotekstilehteä taiteiden alalta.	14 {10} Yliopistoja 7 {4} Ammattikorkeakouluja 5 {4} Tutkimuslaitoksia 2 {2}
MUITA PALVELUITA		
Crossfire	Kemian alan laaja tietokanta (CSC - Tieteen tietokantojen toimenpideohjelma)	
Tilke	Suomen tieteellisten kirjastojen kotisivu	
Virtuaalikirjastot	Valikoitu Internet-ainehakemisto	

Hakala, Juha & Hormia-Poutanen, Kristiina: *The Future of the Finnish Library Network Infrastructure*. – Helsinki University Library Bulletin 2002, s. 28.

Hormia-Poutanen, Kristiina: *Evaluation of FinELib*. – Helsinki University Library Bulletin 2002, ss. 28-29.

Hormia-Poutanen, Kristiina: *The National Electronic Library in Finland, FinELib – Licensing Content for Research and Learning Environments on the Basis of User Needs*. – Global Issues in 21st Century Research Librarianship. NORDINFOs 25th Anniversary Publication. Ed. Dr. Sigrún Klara Hannesdóttir. Helsinki 2002, ss. 234-257.

Hormia-Poutanen, Kristiina: *The National Electronic Library Programme - the backbone of the information supply in the electronic research environment in Finland*. – Serials. The journal for the serials community. Vol. 15 No 3 November 2002, ss. 219-223.

Hormia-Poutanen, Kristiina: *FinELibiä arvioidaan*. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 2/2002, ss. 25-26.

Laurila, Eeva & Löija, Pauli & Reijonen, Irma & Tuuliniemi, Arja: *Kohti yhteistä kirjastoverkkoa*. – Signum 4/2002, ss. 63-68.

Löija, Pauli: *Elektronisten aineistojen hyödyt erilaisia eri tieteenaloilla*. – Tietopalvelu 3/2002, ss. 15-16.

Löija, Pauli: *Elektronisten aineistojen hyödyt erilaisia eri tieteenaloilla*. – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 3/2002, ss. 13-18.

Stenvall, Jani: *Mikä on digitaalinen kirjasto?* – Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti 2/2002, ss. 5-8.

Tuuliniemi, Arja: *FinELib – konsortion toiminta arvioitavana kyselyn avulla*. – Signum 6/2002, ss. 124-126.

Liite 3. Kansainväliset esitelmät

Kristiina Hormia-Poutanen:

- FinELib-portal. - EC/NSF Digital Library All Projects Meeting 25.-26.3. (Rooma, Italia)
- National Electronic Library programme and the digital research and study environment. - UKSG 16.4.2002. (Warwick, Iso-Britannia)
- National Electronic Library programme and the digital research and study environment. - Conference to discuss consortium and licensing issues in Estonia. 4.6.2002. (Tarto, Viro)
- User studies and what they teach us about electronic resources. - Libraries for life: democracy, diversity, delivery. 68th IFLA General Conference and Council 18.-24.8. (Glasgow, Iso-Britannia)
- Licensing Electronic Resources at National Basis - Results and Impact. - From Printed Book to Digital. Tartu University Library 200. 12.-15.10. (Tarto, Viro)
- Det finska virtuella biblioteket och FinELib. - Högskolebibliotekskonferensen 2002 17.-18.10. (Tukholma, Ruotsi)
- The Scholarly Communication Market: How to cope with the financial challenges? What is the value of consortia? - The Future of Scholarly Communication. UNICA Seminar 24.-25.10. (Madrid, Espanja)
- Selection and evaluation of electronic resources. - EIFL Annual General Assembly of Coordinators 29.11.-1.12. (Pietari, Venäjä)

Arja Tuuliniemi:

- Digital research and study environment - the evolving role of libraries. - Summer School on Digital Libraries "Bibliotecas digitales e información electrónica" 29.7.-2.8.2002. (Madrid, Espanja).

Liite 4. Esitelmät kotimaassa

Kristiina Hormia-Poutanen:

- Lisensoinnin periaatteet. - Lisensointi - koulutus- ja keskustelutilaisuus FinELib-konsortion jäsenille 11.3.2002. (Helsinki)
- Katsaus ajankohtaisiin FinELib-asioihin. - Yliopistokirjastojen johtajien kokous 20.3.2002. (Jyväskylä)
- FinELibin aineistojen hinnoitteluperiaatteet ja kustannusten jako. - Yliopistokirjastojen johtajien kokous 20.3.2002. (Jyväskylä)
- Kirjastotietokantaprojektin (KITT) tilanne. - Yliopistokirjastojen johtajien kokous 20.3.2002. (Jyväskylä)
- FinELib-portaali. - Suomen kirjastoideointiseminaari 11.-12.4.2002. (Helsinki)
- Ajankohtaista 2002. - FinELib-päivä 29.5.2002. (Helsinki)
- Kansallisen elektronisen kirjaston kehittäminen. - FinELib - kansallisen elektronisen kirjaston arviointiseminaari 14.6.2002. (Helsinki)
- Käyttöoikeussopimukset (lisenssit) ja konsortiot. - Tekijänoikeuspäivät 9.-10.9. (Tampere)
- Kansallinen portaali. - HYK-seminaarisarja 15.10.2002. (Helsinki)

Kristiina Hormia-Poutanen & Ari Alkio & Pauli Löjja:

- Lisensointiprosessi. - Lisensointi - koulutus- ja keskustelutilaisuus FinELib-konsortion jäsenille 11.3.2002. (Helsinki)

Anders Kristian Jensen & Kristiina Hormia-Poutanen:

- Case examples. - Lisensointi - koulutus- ja keskustelutilaisuus FinELib-konsortion jäsenille 11.3.2002. (Helsinki)

Eeva Laurila:

- Katsaus ajankohtaisiin FinELib-asioihin. - Ammattikorkeakoulukirjastopäivät 21.5.2002. (Oulu)

Arja Tuuliniemi:

- FinELib-aineistot ja kaukopalvelu, neuvottelukäytännöt ja tiedottaminen neuvottelujen aikana, FinELibin uudet aineistot v. 2003. - FinELib ja erikoiskirjastot - toiminnan kehittäminen 7.5.2002. (Helsinki)
- FinELib elektronisten aineistojen hankkijana. - Kirjastojen sähköisku - elektronisten tietopalvelujen esittelypäivä 16.9.2002. (Helsinki)
- FinELib elektronisten aineistojen hankkijana. - Elektronisen kirjastotoiminnan kehittäminen 14.10.2002. (HY:n henkilöstökoulutus)
- FinELib-tietoisku. - Kirjamesut 25.10.2002. (Helsinki)
- FinELib-tilannekatsaus. - Yleisten kirjastojen keskuskirjastokokous 13.11.2002. (Helsinki)

Liite 5. Järjestetyt koulutustilaisuudet

FinELib-aineistokoulutukset. 31 tilaisuutta ja 562 osallistujaa.

ENCompass-portaalidemo 25.1.2002. (Helsinki) - 38 osallistujaa.

Lisensointi - koulutus- ja keskustelutilaisuus FinELib-konsortion jäsenille 11.3.2002. (Helsinki) - 60 osallistujaa.

Kohti yhteistä kirjastoverkkoa - katsaus verkoston eri sektoreihin 13.3.2002. (Helsinki) - 133 osallistujaa.

MetaLib-portaalidemo 22.3.2002. (Helsinki) - 10 osallistujaa.

Asiantuntijuus - yhteinen etu? 10.4.2002 (Helsinki) - 37 osallistujaa.

Keskustelu- ja koulutustilaisuus yleisille kirjastoille 28.05.2002. (Helsinki) - 29 osallistujaa.

FinELib-päivä 29.05.2002. (Helsinki) - 147 osallistujaa.

FinELib - kansallisen elektronisen kirjaston arviointiseminaari 14.6.2002. (Helsinki) - 28 osallistujaa.

Metalib (ExLibris) -portaalidemo 18.9.2002. (Helsinki) - 33 osallistujaa.

Affecto-portaalidemo 30.9.2002. (Helsinki) - 32 osallistujaa.

EnCompass (Endeavor) -portaalidemo 8.10.2002. (Helsinki) - 44 osallistujaa.

Metalib (ExLibris) -portaalidemo 12.12.2002. (Helsinki) - 135 osallistujaa.
